

(dyád) a sice podle toho, v jaké míře je odpověď jedné osoby determinována předchozí odpovědí partnerovou. Teoreticky je celý problém fundován již výše zmíněným dílem Thibauta a Kelleye (1959). Některé experimenty prokázaly, že i v případech, kdy jednotliví aktéři mají malé nebo dokonce žádné informace o závislostech svých zisků a výdajů na vztazích mezi odpověďmi partnera a odpověďmi vlastními, dochází ke vzniku primitivních mechanismů modifikace chování. Jde o známé pokusy s tzv. „minimální sociální situací“ (Sidowski, 1957 aj.). Mají-li aktéři plnou informaci o vlivu vztahů mezi odpověďmi na odměny a výdaje, můžeme vzájemnou interakci mezi nimi konstruovat jako hru a sledovat vývoj jednotlivých strategií vzájemného smlouvání a dojednávání.

Na závěr této recenze (která zdaleka nevyčerpala všechny základní problémové okruhy) bych chtěl jen stručně shrnout své výsledné dojmy z celé knihy. Srovnáme-li ji s jinými úvody, přehledy, systematickými výklady apod. nesoucími podobný název a majícími za úkol podat ucelenou představu o sociální psychologii, pak se nám bude jevit jako dosti speciální dílo, snad i poněkud omezené co do počtu referovaných témat a oblastí. Především budeme postrádat sociální psychologii každodenního života, pracovního procesu — prostě aplikaci. Autoři sami jsou si tohoto faktu vědomi a v předmluvě na něj výslovně upozorňují. Chtěli psát systém sociální psychologie v co nejtěsnější relaci k experimentálnímu přístupu k problémům. Zcela záměrně a konsekventně vycházejí z analýzy experimentálních projektů a interpretace výsledků v rozmezí teorií malého a středního rozsahu a zasvěcují čtenáře do celého procesu geneze a fungování experimentálního dat. Smíříme-li se s tímto omezením, či lépe řečeno vymezením, pak se odvažují tvrdit, že kniha Jonese a Gerarda je nejlepším textem svého druh v moderní literatuře. Je jedinečnou školou toho myšlení, kterým stojí a padá dnešní experimentální psychologie.

Z. Helus

Stančák, A.

EMÓCIE
V PSYCHOFYZIOLOGICKOM
EXPERIMENTE

SAV, Bratislava, 1968

I když postrádáme uspokojivé vymezení základních pojmů, je zřejmé, že autor

má na mysli spíše behavioristické pojetí emoce. K jeho protějšku, k pojetí fenomenologickému, zřetelné stanovisko nezaujímá. Pojem psychofyziologického experimentu rovněž nevynechává, rozumí mu v jeho tradičním pojetí. Ve skutečnosti mu jde o několik experimentálních postupů, jichž použil a jejichž výsledky mají být těžištěm této práce.

Na několika desítkách stran je zprvu pojednáno o řadě teoretických (vesměs neurofyziologických) konstrukcí, relevantních pro problematiku emocí. Jde o konstrukce vycházející z rozmanitých aspektů a dosahující nestejně úrovně vypracování. Shledáváme se zde s teoriemi obecnějšími i dílčími, s hypotézami i s dosud nezpracovanými poznatky. Syntéza tohoto různorodého materiálu dosud není v dohledu, autor se o ni také nepokouší a prezentuje tyto teoretické úvahy v jejich autentické neutříděnosti. Tato část knihy má vytvořit jakési obecně teoretické pozadí, kam by bylo možno autorovy výzkumy situovat.

Pak jsme velmi podrobně seznamování s pletyzmografickými metodami, na něž se autor ve svém vlastním výzkumu převážně zaměřuje, jakož i se zásadami interpretace jejich výsledků.

Těžištěm práce je obsáhlejší druhá část knihy referující o vlastním výzkumu. Z jeho extenzity lze soudit, že je plodem několikaletého usilování. Zdaleka není monotematický, rozbíhá se několika směry. Menší měrou se zaměřuje autorova pozornost na vztah emocí a katecholaminů. Ovlivnění testového výkonu aplikací adrenalinu nebo noradrenalinu (či placebo) je zjišťováno pomocí Bourdonova testu. Nebyly zjištěny rozdíly po stránce kvantitativní. Kvalita výkonu je negativně ovlivněna adrenalinem. Následuje teoretická explikace, poté jsou sledovány fyziologické reakce po aplikaci obou katecholaminů v souboru zdravých jedinců. Také subjektivně prožívané symptomy pokusných osob diferencují jejich účinek. Autor potvrzuje zjištění řady předchůdců, že totiž exogenní aplikace katecholaminů nevyvolává skutečné emoce.

Mnohem větší pozornost je věnována vztahu periferní cirkulace a emocí, tedy především pletyzmografického výzkumu experimentálně podmíněných emocí. Ty jsou navozovány emočně kladně, popřípadě záporně působícím filmem a stresující testovou situací. Tytéž fyziologické parametry jsou pak sledovány také po pouhé aplikaci adrenalinu. Pracuje se jednak se souborem zdravých jedinců,

jednak se souborem nemocných, u nichž byla diagnostikována endogenní deprese. Pletyzmograficky zjištěné rozdíly (podmíněné zejména odlišným reagováním sympatiku) ukazují na možnost diferenciálně diagnostického rozlišení endogenních a exogenních emočních reakcí právě touto cestou.

Konečně je zjišťována celá řada korelací fyziologických parametrů a psychologických kvalit (inclusive emocí) stanovených běžnými testovými metodami (Rorschach, Wechsler, Thurstone aj.).

Kniha jako celek působí dojmem ne dosti uceleným. Úvodní kompilativní teoretická část je tu jakýmsi cizorodým celkem. Ve svých vlastních úvahách z ní autor čerpá jen v omezené míře. Ve vlastní výzkumné práci se zaměřuje fakticky na zjišťování korelací. V tom je těžiště a také přínos jeho práce otevírající možnosti praktického použití. V interpretování korelací je autor opatrný, v konstruování hypotéz skromný. Vyhýbá se pojmovým analýzám, což vede leckdy k formulační nepřesnosti. Logická a sémantická výstavba tedy není nejsilnější stránkou této knihy. Dojem neucelenosti je navíc bohužel zvyšován grafickou úpravou (zejména nepřehledným členěním textu).

P. Příhoda

Henry C. Lindgren
a Donn Byrne

PSYCHOLOGY:
AN INTRODUCTION TO THE
STUDY OF HUMAN
BEHAVIOR

Jon Wiley and Sons, INC., New York,
London, 1961

Prvý z autorů recenzované knihy H. C. Lindgren je častým přispěvatelem do psychologických časopisů a autorem řady úspěšných knih z oblasti mentální hygieny a výchovy. Z jeho nejvýznamnějších prací uvedme:

Effective leadership in human relations, N.Y.: Nelson (1954); Meaning: antidote to anxiety, N.Y.: Nelson (1956); Educational psychology in the classroom, Wiley (1956); Psychology of personal and social adjustment, rev. ed. N.Y.: American Book (1959).

D. Byrne je od roku 1959 asistujícím profesorem psychologie na universitě v Texasu.

Recenzovaná kniha je rozdělena do sedmi částí a má celkem sedmáct kapitol. Je doplněna slovníkem zvláštních výrazů, celkovým seznamem literatury a rej-

stříkem. Každá kapitola je ukončena kontrolními otázkami a doporučením literatury k dalšímu studiu.

První část (Úvod) obsahuje pouze jednu kapitolu, která je nazvána Psychologie jako věda a jako povolání. Autoři zde velmi přístupným způsobem seznamují čtenáře s tím, co je psychologie. Zabývají se psychologií jako formou manipulace a jako metodou magického ovlivňování. Snaží se přiblížit tento obor i tak, jak se jeví psychologům samým. Dále vymezují psychologii jako vědu a přecházejí k problematice chování (jeho výkladu a možnosti predikce), testování hypotéz, psychologických metod a funkce polemiky ve vědě. Zvláštní pozornost věnují souhrnné problematice psychologie jakožto pionýrské disciplíny.

V oddíle nazvaném Psychologie jako povolání se dočteme zajímavé informace o členství v americké psychologické společnosti, o jednotlivých oborech psychologie a jejich personálním obsazení a o zájmech psychologů. Uvedeme několik informací z tohoto oddílu. Členství v APA má několik stupňů. Nejnižším je tzv. „associate“ a může jím být pouze magistr psychologie s nejméně roční praxí. Členem (member) pak může být pouze ten, kde dosáhl doktorátu (Ph.D. či Ed.D.) založeném na disertaci s psychologickým tématem. Jako členové APA mohou zájemci po získání doktorátu za pět let praktické zkušenosti žádat o členství jako „fellows“. Za pět let praktické činnosti po získání doktorátu mohou tedy kliničtí poradenští nebo průmysloví psychologové žádat o tzv. „diplomate status“ ve svých oborech. Musí se však podrobit písemným, ústním i praktickým zkouškám prováděným American Board of Examiners in Professional Psychology. Získání tohoto diplomu pak svědčí o vysokém stupni profesionální kompetence.

Něco přes polovinu z osmnácti tisíc členů a společníků APA mělo v r. 1931 doktorát nebo jeho ekvivalent. V roce 1951 dosáhlo této úrovně 46 % klinických a 33 % poradenských psychologů, což kontrastovalo se 78 % experimentálních psychologů. Pro další srovnání: Ph.D. dosáhlo v téže době 24 % členů Americké chemické společnosti a 45 % členů Americké fyzické společnosti (Sanford, 1952). Studium skóre inteligenčních testů ukazuje, že studenti psychologie skórovali v průměru o něco výše než studenti přírodních a fyzikálních věd, kteří rovněž skórovali velmi vysoko (Wofle, 1955). Zajímavá jsou též data o růstu počtu